Prof. Sakari Melander
25.1.2023

Lisäselvitys eduskunnan lakivaliokunnalle HE:tä 271/2022 vp koskeneen asiantuntijakuulemisen 25.1.2023 johdosta

1. HE:n 271/2022 vp johdosta eduskunnan lakivaliokunnassa 25.1.2023 järjestetyssä asiantuntijakuulemisessa allekirjoittaneelta pyydettiin kirjallista lisäselvitystä esitystä koskevan asiantuntijakuulemisen jälkeisessä keskustelussa esiin nousseista kysymyksistä. Pyydettynä lisäselvityksenä esitän kunnioittavasti seuraavan.

2. Asiantuntijakuulemisessa kiinnitettiin huomiota ennen muuta siihen, olisiko terroristiryhmän toimintaan osallistumista koskevaa rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohtaa syytä muuttaa siten, että siinä säädettäisiin laajemmin rangaistavaksi terroristiryhmään liittyvien tehtävien hoitaminen. Voimassa olevan kohdan mukaan rangaistavaa on terroristiryhmän rikollisen toiminnan kannalta olennaisen tehtävän hoitaminen, säännöksessä rangaistavalle käyttäytymiselle asetetut muut edellytykset huomioon ottaen.

3. Asiaa on kattavasti arvioitu terrorismirikoksia vuonna 2021 uudistettaessa. HE:ssä 89/2021 vp kysymystä on arvioitu laajasti kansainvälisen vertailuaineiston sekä rikosoikeudelliseen lainsäädäntöön kohdistuvien oikeudellisten reunaehtojen näkökulmasta. Esityksessä on päädytty siihen, että rangaistavaa käyttäytymistä on terroristiryhmän toimintaan osallistumisen suhteen syytä laajentaa siten, että rangaistava käyttäytyminen kattaa myös terroristiryhmän rikollisen toiminnan kannalta olennaisten tehtävien hoitamisen (esim. HE 89/2021 vp, s. 22–23). Asiaa arvioitiin laajasti myös eduskunnan lakivaliokunnan mietinnössä (LaVM 15/2021 vp, s. 5–10), jossa kiinnitettiin huomiota myös omaa perhettä palveleviin kotitaloustehtäviin, lasten hoitamiseen ja oleskeluun tietyllä alueella.

4. Selvää on, että terrorismirikoksia koskevaa lainsäädäntöä ja sen kattamaa rangaistavan käyttäytymisen alaa mahdollisesti uudelleenarvioitaessa tulee kiinnittää huomiota perus- ja ihmisoikeuksiin sekä niistä johdettuihin rangaistavaksi säätämistä koskeviin oikeudellisiin rajoitteisiin sekä ennen muuta eduskunnan perustuslakivaliokunnan käytännössä muotoiltuihin rangaistavaksi säätämistä koskeviin valtiosääntöoikeudellisiin reunaehtoihin. Perustuslakivaliokunta on kehittänyt näitä reunaehtoja erityisesti myös terrorismirikoksia koskevaan lainsäädäntöön liittyen (viimeksi PeVL 34/2021 vp). Rikoslainsäädäntöön kohdistuvien rajoitteiden lisäksi on otettava huomioon myös se yleinen lähtökohta, jonka mukaan terrorismirikosten poikkeukselliselle luonteelle on annettava merkitystä arvioitaessa sitä vastaan käytettävien keinojen oikeasuhtaisuutta ja jonka mukaan terrorismirikoksia koskeva sääntely on tärkeää perusoikeuksien suojelun kannalta (PeVL 34/2021 vp, 3 kohta ja siinä mainitut lausunnot). Selvää tästä huolimatta on, että terrorismirikoksia koskevaa lainsäädäntöä uudistettaessa on kiinnitettävä korostunutta huomiota perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen ja että rikosoikeudellisen lainsäädännön täsmällisyyttä koskeva vaatimus on korostunut (PeVL 34/2021 vp, s. 5 kohta ja siinä mainitut lausunnot).

5. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on korostanut tarvetta yksinkertaistaa terrorismirikoksia koskevaa sääntelykokonaisuutta (PeVL 37/2016 vp, s. 3, PeVL 56/2016 vp, s. 6, PeVL 1/2021 vp,

12 kohta ja PeVL 34/2021 vp, 13–14 kohta). Valiokunta on tämän vuoksi painottanut terrorismirikoksia koskevan sääntelyn kokonaistarkastelun tarvetta (PeVL 1/2021 vp, 13 kohta ja PeVL 32/2021 vp, 14 kohta) ja pitänyt sitä välttämättömänä (PeVL 34/2021 vp, 14 kohta). Myös eduskunnan lakivaliokunta on painottanut tällaisen kokonaistarkastelun tarvetta (LaVM 4/2018 vp, s. 10, LaVM 2/2021 vp, s. 5–6 ja LaVM 15/2021 vp, s. 11–12). Jos ja toivottavasti kun tällainen kokonaistarkastelu tulevaisuudessa toteutetaan, terrorismirikoksia koskevan luvun rangaistavan käyttäytymisen alan riittävää kattavuutta koskeva tarkastelu on myös syytä ottaa arvioinnin kohteeksi, joskin olennaista olisi pyrkiä yksinkertaistamaan ja selkiyttämään asiaa koskevaa sääntelyä. Tässä tarkastelussa on kiinnitettävä huomiota edellä mainittuihin oikeudellisiin reunaehtoihin. Samoin tässä arviossa on syytä kiinnittää huomiota voimassa olevan lainsäädännön toimivuuteen, terrorismia koskevien ilmiöiden kehittymiseen ja keskeisten verrokkimaiden lainsäädäntöön (LaVM 15/2021 vp, s. 10). Näin on sinänsä tehty jo HE:ssä 89/2021 vp.

6. Erikseen voidaan todeta, että terrorismin ennaltaehkäisyä koskevaan Euroopan neuvoston yleissopimukseen (CETS 196, SopS 48–49/2008) Riiassa 22.10.2015 tehty lisäpöytäkirja on luonteeltaan HE:ssä 271/2022 vp (s. 27) todetun mukaisesti vähimmäissääntelyä. Lisäpöytäkirja näin sallii pidemmälle menevän kansallisen sääntelyn. Edellä todetun mukaisesti tällöin on kuitenkin otettava huomioon muut rikosoikeudelliseen lainsäädäntöön kohdistuvat oikeudelliset reunaehdot.

Helsingissä 25.1.2023

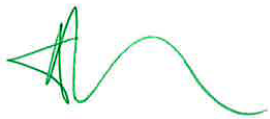

Sakari Melander
professori